12/04/2019

Η Πολιορκία της Κωνσταντινούπολης (626) και ο Ακάθιστος Ύμνος

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Μία από τις συγκλονιστικότερες σελίδες της βυζαντινής ιστορίας είναι η συνδυασμένη επίθεση των Αβάρων και των Περσών εναντίον της Κωνσταντινούπολης τον Αύγουστο του 626 κι ενώ ο αυτοκράτορας Ηράκλειος είχε εκστρατεύσει στη Μικρά Ασία εναντίον των Περσών. Οι Βυζαντινοί επικράτησαν και απέδωσαν τη νίκη τους στην Παναγία, στην οποία αφιέρωσαν τον «Ακάθιστο Ύμνο».

Όταν ο Ηράκλειος ανέλαβε την εξουσία στο Βυζάντιο (610), η αυτοκρατορία βρισκόταν σχεδόν υπό κατάρρευση, από την άφρονα διακυβέρνηση του στρατηγού Φωκά. Οι Σλάβοι άρχισαν να γίνονται και πάλι απειλητικοί, όπως και οι Άβαροι, νομαδικός λαός μογγολικής καταγωγής, που είχε εγκατασταθεί στις ουγγρικές πεδιάδες.

Ο πιο μεγάλος κίνδυνος, όμως, εξακολουθούσε να είναι οι Πέρσες, που δια του βασιλιά τους Χοσρόη Β’ ήθελαν να διώξουν τους Βυζαντινούς από την Ανατολική Μεσόγειο. Το 614, μάλιστα, κυρίευσαν την Ιερουσαλήμ και μετέφεραν τον Τίμιο Σταυρό στην πρωτεύουσά τους.

Μία από τις πρώτες προτεραιότητες του νέου αυτοκράτορα ήταν το ξεκαθάρισμα των σχέσεων Βυζαντίου και Περσίας. Η απόφασή του ήταν να τις λύσει με τα όπλα και γι’ αυτό το λόγο συγκρότησε ισχυρό στρατό. Προσέδωσε, μάλιστα, στην εκστρατεία του χαρακτήρα ιερού πολέμου, αφού το σύμβολο του Χριστιανισμού βρισκόταν ακόμη σε χέρια απίστων. Πρώτα, όμως, φρόντισε να κλείσει συμφωνία με τους Αβάρους για να έχει τα νώτα του καλυμμένα.

Ο πόλεμος με τους Πέρσες κράτησε έξι χρόνια (622-628) και ήταν μία σκληρή αναμέτρηση ανάμεσα στις δύο μεγάλες δυνάμεις της εποχής. Ο Χοσρόης δεν έμεινε με σταυρωμένα χέρια και για να αντιμετωπίσει τον Ηράκλειο ήλθε σε συμφωνία με τον χαγάνο (ηγεμόνα) των Αβάρων για κοινή δράση εναντίον των Βυζαντινών.

Πράγματι, στις αρχές Μαΐου του 626, οι Άβαροι συνεπικουρούμενοι από σλαβικά φύλα – Χρωβάτες (Κροάτες) και Σέρβους – πολιόρκησαν κατ’ αρχάς τη Θεσσαλονίκη επί 33 ημέρες και αφού απέτυχαν, στράφηκαν προς την Κωνσταντινούπολη, έξω από τα τείχη της οποίας έφθασαν στις 29 Ιουνίου. Το ίδιο διάστημα έφθασε από τη Μικρά Ασία και μία περσική στρατιά υπό τον Σαρβαραζά, η οποία στρατοπέδευσε στη Χαλκηδόνα. Η Πόλη κλείστηκε από παντού.

Στις 30 Ιουλίου, οι Άβαροι έστησαν πολιορκητικά μηχανήματα και την επομένη άρχισαν την επίθεση. Η δύναμη που παρέταξαν αριθμούσε από 80.000 έως 2.500.000 άνδρες, σύμφωνα με διάφορες πηγές. Το πιθανότερο, όμως, ήταν να μην ξεπερνούσαν τους 150.000 άνδρες.

Η κατάσταση ήταν κρίσιμη για τους πολιορκούμενους, καθώς ο Ηράκλειος βρισκόταν εκτός της Κωνσταντινούπολης, πολεμώντας τους Πέρσες στη Μικρά Ασία. Στη θέση του είχε αφήσει τον ανήλικο γιο του Κωνσταντίνο, τον οποίο επιτρόπευαν ο πατριάρχης Σέργιος και ο μάγιστρος Βώνος.

Από την πρώτη στιγμή της πολιορκίας οι Βυζαντινοί γνωρίζοντας τον άπληστο χαρακτήρα του χαγάνου προσπάθησαν να τον δελεάσουν με χρήματα και χρυσό. Αυτός παρέμεινε ασυγκίνητος και ζητούσε μετ’ επιτάσεως την παράδοση της Πόλης. Είχε φαίνεται τους λόγους του, καθώς οι Βυζαντινοί υποδαύλιζαν με διάφορους τρόπους τις τάσεις ανεξαρτησίας που επεδείκνυαν οι Σλάβοι έναντι των Αβάρων.

Ο χαγάνος σε μία κίνηση αντιπερισπασμού έριξε μέσα στον Κεράτιο κόλπο μονόξυλα πλοιάρια, τα οποία είχαν κατασκευάσει σλάβοι, προκαλώντας αναταραχή στους Βυζαντινούς. Στις 3 Αυγούστου έριξε και τα υπόλοιπα μονόξυλα που διέθετε στο Βόσπορο, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν ως αποβατικά για τη

μεταφορά των περσικών δυνάμεων.

Στις 6 Αυγούστου, οι Άβαροι επιτέθηκαν σ’ ένα ασθενές τμήμα των τειχών της Κωνσταντινούπολης και κατέλαβαν την εκκλησία της Παναγίας των Βλαχερνών, στην οποία οχυρώθηκαν. Την επομένη, το κατασκοπευτικό δίκτυο των Βυζαντινών είχε μία μεγάλη επιτυχία. Πληροφορήθηκε το σύνθημα της επίθεσης των σλαβικών πλοιαρίων, που ήταν το άναμμα πυράς από μία συγκεκριμένη θέση, που ονομαζόταν «Πτερόν». Ο Βώνος έδωσε διαταγή να ανάψουν φωτιές στη θέση «Πτερόν», οι οποίες προκάλεσαν την άκαιρη επίθεση των σλαβικών πλοιαρίων και καθώς ήταν προετοιμασμένοι οι Βυζαντινοί κυριολεκτικά τα αποδεκάτισαν. Την ίδια τύχη είχαν και τα μονόξυλα που μετέφεραν Πέρσες στρατιώτες από τη Χαλκηδόνα, τα οποία βυθίσθηκαν από το βυζαντινό ναυτικό. Γύρω στους 4.000 Πέρσες έχασαν τη ζωή τους.

Οι πολιορκημένοι πήραν θάρρος και από την πληροφορία ότι πλησιάζει με στρατό ο αδελφός του αυτοκράτορα, Θεόδωρος. Βγήκαν από τα τείχη και πέρασαν στην αντεπίθεση. Ο χαγάνος έλυσε την πολιορκία και με τον στρατό του αποχώρησε. Από τότε, οι Άβαροι δεν ξαναενόχλησαν τους Βυζαντινούς και εξαφανίστηκαν από τον ορίζοντα της αυτοκρατορίας. Από την πλευρά του, ο επικεφαλής της περσικής στρατιάς Σαρβαραζάς «επέστρεψε μετ’ αισχύνης» στην πατρίδα του, όπως αναφέρουν οι χρονικογράφοι της εποχής.

Η θριαμβευτική νίκη των Βυζαντινών αποδόθηκε στην Παναγία. Ο Πατριάρχης, ο νεαρός Κωνσταντίνος, με όλους του επισήμους και τον λαό πήγαν στο ναό Παναγίας των Βλαχερνών και όλοι όρθιοι έψαλλαν τον λεγόμενο «Ακάθιστο Ύμνο» στην Παναγία, αποδίδοντας τα «νικητήρια» και την ευγνωμοσύνη τους στην «Τη υπερμάχω στρατηγώ».

Ακάθιστος Ύμνος (Χαιρετισμοί εις την Υπεραγίαν Θεοτόκον)

Ένα από τα λαοφιλέστερα ποιήματα της ελληνορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης και φιλολογικό μνημείο άφταστης τελειότητας. Ένας ύμνος προς την Παναγία, που, όταν ψάλλεται στις εκκλησίες κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, προκαλεί ρίγη αληθινής συγκίνησης και πνευματικής ανάτασης στους πιστούς. «Ακάθιστος Ύμνος» ονομάστηκε, επειδή, όταν ψάλλεται, το εκκλησίασμα στέκεται όρθιο, ενώ η εναλλακτική ονομασία του «Χαιρετισμοί», προέρχεται από τη συχνά επαναλαμβανόμενη λέξη Χαίρε.

Ο Ακάθιστος Ύμνος ψάλλεται τμηματικά το βράδυ της Παρασκευής των τεσσάρων πρώτων εβδομάδων των Νηστειών και ολόκληρο το βράδυ της Παρασκευή της πέμπτης εβδομάδας των Νηστειών, κατά τη διάρκεια της Ακολουθίας του

Ακάθιστου Ύμνου. Αποτελείται από το προοίμιο «Τη υπερμάχω στρατηγώ τα νικητήρια» και 24 οίκους (στροφές) με αλφαβητική ακροστιχίδα από το Α έως το Ω. Το πρώτο μέρος του ποιήματος (Α-Μ) αναφέρεται σε επεισόδια από τη ζωή της Παναγίας (Ευαγγελισμός, Γέννηση του Ιησού, Υπαπαντή κ.ά.) και το δεύτερο μέρος (Ν-Ω) σε θεολογικά θέματα. Αναφέρεται γενικότερα στην ενανθρώπιση του Ιησού και τη σωτηρία των ανθρώπων, ενώ εξαίρεται η συμβολή της Παναγίας.

Ο ποιητής του Ακαθίστου Ύμνου δεν είναι γνωστός, καθώς οι μακροχρόνιες έρευνες δεν έχουν καταλήξει σε αναμφισβήτητα συμπεράσματα. Έχουν αναφερθεί τα ονόματα του Ρωμανού του Μελωδού, του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Σέργιου, του διάκονου και ιαμβογράφου Γεωργίου Πισίδη, του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Γερμανού Α’, του μητροπολίτη Νικομηδείας Γεωργίου Σικελιώτη, της Κασσιανής και του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Φωτίου.

Η επικρατούσα παράδοση υποστηρίζει ότι ο Άκάθιστος Ύμνος γράφτηκε για τη διάσωση της Κωνσταντινούπολης από την πολιορκία των Αβάρων, ενός ταταρομογγολικού φύλου, το 626. Η σωτηρία της Βασιλεύουσας αποδόθηκε στην Υπέρμαχο Στρατηγό, την Υπεραγία Θεοτόκο.